

הרצאה בת 45 דקות לכיתות ג'ו'

התכנית כוללת שני סיומים אפשריים ב-15 הדקות האחרונות. האחד במקרה שנערך תיאום עם מורה אוהד/ת, והשני במקרה שלא הושג שיתוף-פעולה. כדאי לנסות להגיע לשיתוף-פעולה כזה מבעוד מועד.

בעלי-חיים: לא מה שחשבנו (5 דקות)

שלום. שמי ובאתי לדבר אתכם על זכויות בעלי-חיים.

כדי לדעת למה מתכוונים כשאומרים "זכויות בעלי-חיים", צריך קודם כל להכיר את בעלי- החיים. ברור, שכולנו כאן מכירים בעלי-חיים שונים. אבל האם אנחנו באמת מכירים אותם? איך הם חיים כשאנחנו לא מפריעים להם? מה הם אוהבים? מה הם צריכים? ברגע הראשון אולי נדמה לנו שאלה שאלות לא קשות, כי העולם שסביבנו מלא בסיפורים ובסרטים על בעלי-חיים. אבל זה לא פשוט כמו שנדמה, כי כשמסתכלים על החיות דרך העיניים שלנו, רואים לעתים קרובות את מה שאנחנו רוצים לראות ולא את החיות כמו שהן.

שקופית עם איור משל השועל והעורב

משל השועל והעורב: השועל מוצג כערמומי, מניפולטיבי ושחצן; העורב תמים, טיפש וגם גנב.

האם הסיפור אמיתי? האם הוא קשור לעורבים ולשועלים במציאות? (עד 2 דקות לתשובות)

מסתבר, שהסיפור לא קשור בכלל למציאות: עורבים ושועלים לא מדברים ביניהם, ולא מדברים בכלל. הם בקושי מכירים אלה את אלה, כי העורבים ערים ביום ושנים בלילה, והשועלים ישנים ביום, בתוך מקום מסתור, וערים בלילה. אם מישהו מהם מציק לשני, זה עורבים לשועלים, כי הם רואים בשועלים סכנה, והם צורחים עליהם בחבורה גדולה ומסלקים אותם אם הם מוצאים שועל ער ביום.

בקיצור, ככל שמכירים יותר עורבים ושועלים במציאות, רואים שהם לא דומים כלל לדרך שבה אנשים מציגים אותם. כך זה גם לגבי בעלי-חיים אחרים. כדי להכיר אותם אי-אפשר להסתמך על מה שנדמה לנו שאנחנו יודעים. צריך להסתכל עליהם הרבה יותר טוב, ולבדוק דברים במציאות.

פגיעה בבעלי-חיים וקניית כרטיסי כניסה (10 דקות)

פילים בקרקס – 5 דקות

שקופית: פילים אחדים בטבע

בתמונה רואים פילים חופשיים, שחיים בסביבה הטבעית שלהם. מה אנחנו יכולים ללמוד על חייהם של פילים מתוך התמונה? (עד דקה לתשובות) הם חיים בעדרים, באזורים של שמש ועשב גבוה, במישור פתוח וענק שאפשר לנוע בו ללא הגבלה. נוסף עוד פרטים: הם בוחרים לעצמם את המזון שלהם, שמורכב מצמחים. הם מכירים זה את זה מצוין ויש ביניהם חברים ויריבים. הם דואגים לגורים ומגינים עליהם, ואפילו מתאבלים כשמישהו מהעדר מת ומכסים אותו בעלים. אפשר להמשיך לספר על פילים עוד ועוד.

שקופית: פילים בקרקס על שתיים או על כיסא

בתמונה אנחנו רואים פילים בקרקס. מה אנחנו יכולים ללמוד על הפגיעה בפילים מתוך התמונה? נסו להשוות בין מה שלמדנו מהתמונה הקודמת לתמונה הזו (עד דקה לתשובות). ברור, שהפילים האלה עומדים בתנוחה מאוד לא טבעית בשבילם. מכיוון שהם חיות כל-כך כבדות, העמידה הזו לוחצת על המפרקים והעצמות שלהם בצורה מסוכנת. הם נמצאים בשטח לא טבעי לחלוטין, מוקפים בבני-אדם במקום במרחבים, סגורים בזירה קטנטנה, וברור שהם מוגבלים מאוד ביכולת התנועה שלהם. הפילים שמסביב אינם החברים שהם בחרו.

שקופית: פיל קשור בשרשרת

התמונה הזו מתוך קרקס מדברת בעד עצמה. הפיל צריך מרחבים גדולים, אבל במקום זה קושרים אותו בשרשרת. הקרקסים נודדים ממקום למקום, ואז מחזיקים את הפילים בכלובים קטנטנים. כמובן, אין מה לדבר על אוכל טבעי וטעים שהם בוחרים לעצמם, או על מזג אוויר שמתאים להם. כל החיים שלהם תחת כפייה.

ואי-אפשר לדבר על פילים בקרקס מבלי להזכיר, איך הם הגיעו לעשות את הלהטוטים שרואים בקרקס. מי יודע/ת איך הם לומדים לעשות את זה? (עד דקה לתשובות) הלימוד כולו נעשה באמצעות אלימות. זהו אילוף על-ידי הפעלת כוח. מכים אותם במקלות עד שלפעמים הם מתעלפים, ומשתמשים במוט ברזל עם קצה מאונקל ומחודד כדי לדקור אותם בין אצבעות הרגליים – שם העור שלהם רגיש וכואב בקלות. הם כל-כך פוחדים מהכאב, שהם עושים מה שדורשים מהם גם אם המאלף רק מאיים אחר-כך.

בבונים בגן חיות – 5 דקות

שקופית: להקת בבונים בטבע

בתמונה רואים קופים שנקראים בבונים בסביבה הטבעית שלהם. מה אנחנו יכולים ללמוד על חייהם מתוך התמונה? (עד דקה לתשובות). להקה, מרחב פתוח. פרטים נוספים: מבנה חברתי מורכב, ברירת מזון מורכבת, התאגדות מול טורפים, לימוד ומסורת, תנועה במרחבים.

שקופית: בבונים בכלוב בגן חיות

מה אפשר ללמוד על הפגיעה בבבונים מתוך התמונה? (עד דקה לתשובות) מקום סגור קטנטן, קרקע מבטון, סביבה משעממת, אנשים מציקים מסביב ללא מסתור טוב. פרטים נוספים: מזון ואקלים לא מתאימים, הרס המבנה החברתי על-ידי המרחב הצפוף מדי, העברת בבונים בין גני חיות.

שקופית: קופים בכלוב להובלה

פרטים שאיננו יכולים לראות: ציד בבונים בטבע עבור גני חיות, הובלה בתנאים מחרידים. בבונים שמשגעים משעמום בכלובים הקטנים בגן החיות.

פגיעה מתוך רשעות ופגיעה עבור כסף (5 דקות)

ראינו עכשיו שני מינים של בעלי-חיים, שיש להם עולם מורכב ועשיר באופן טבעי, שאנחנו לא יודעים עליו הרבה. ולעומת זה ראינו כיצד בני-אדם פוגעים בהם. עכשיו בואו נחשוב על מקרה של ילד, שזורק אבנים על כלב בכוח, כדי לפצוע אותו. לא הבאתי תמונה של מקרה כזה, כי כולנו יודעים במה מדובר. אם ראיתם מקרה כזה, ברור מאוד מהי הפגיעה בכלב. בבקשה, מה קורה לכלב במקרה כזה? (עד דקה לתשובות)

ודאי אתם יודעים/ות לספר עוד הרבה על ה שקורה לכלב, אבל אני רוצה לשאול, מה ההבדל בין הפגיעה בפילים ובבבונים לעומת זריקת האבנים על הכלב? (עד דקה לתשובות)

ההבדל הכי ברור הוא הכוונה. ברור לנו, שהילד שזורק אבנים רוצה לפגוע בכלב ולהכאיב לו. לעומת זאת, בקרקס ובגן החיות לא מתכוונים להכאיב לחיות. אבל למרות הכוונה, איפה החיות נפגעות יותר – על-ידי הילד או בקרקס ובגן החיות? (עד דקה לתשובות)

אנחנו כבר מתחילים לראות, שיש הבדלים חשובים מאוד בין הפגיעה בכלב לפגיעה שראינו בקרקסים ובגני חיות. הפגיעה בילד נערכת מתוך רשעות רשעות של אדם אחד, והפגיעה בבונים ובפילים נערכת בשביל בידור וכסף, אבל בלי רשעות מיוחדת. כעת אני רוצה להסביר את ההבדלים באופן ברור יותר.

שקופית (כדאי להכין את השקופית על בסיס של איורים לפי ההצעה שבכתום):

פגיעה עבור כסף	פגיעה מתוך רשעות	
הרבה צלליות עשרים ארנבים	מעט צללית ארנב אחד	כמה חיות נפגעות?
הרבה דימוי לוח שנה	מעט דימוי שעון	כמה זמן נמשכת הפגיעה?
לא יודעים ולא אכפת, רבים משלמים כסף, החוק לא מתנגד סימן פלוס או אגרוף עם אגודל הפונה למעלה	כולם מתנגדים, עוצרים אישית את המתעלל, המשטרה מתערבת סימן מינוס או אגרוף עם אגודל הפונה למטה	כיצד מתייחסת החברה לפגיעה?
לא משלמים, חושפים עובדות, מפרסמים עובדות, פונים לכנסת יד עם כסף וסימן איקס עליה	מסבירים, עוצרים בכוח, פונים למשטרה יד עם מקל וסימן איקס עליה	כיצד עוצרים את הפגיעה?

מקרינים את השקופית (רצוי להקרין שקף ולחשוף מתוכו כל שורה בנפרד) ומסבירים שורה אחרי שורה, ומשתדלים לסיים במהירות רבה את שתי הראשונות. משתמשים בדוגמאות הקרקס וגן החיות לכל אורך ההסבר.

פגיעה בבעלי-חיים וקניית מוצרי צריכה (15 דקות)

אחרי שהבנו מהי פגיעה ממוסדת בבעלי-חיים ומדוע היא חמורה כל-כך, אני רוצה להביא עוד שלוש דוגמאות חשובות.

כל דוגמה בנויה במתכונת הבאה (5 דקות לדוגמה סה"כ):

- 3 שקופיות: שקופית חיות חופשיות בטבע ושתי שקופיות בתנאי ניצול. יש להבהיר לקהל, שהשקופיות שהובאו אינן מראות את הזוועה במלואה, כי הדברים מזעזעים מדי.
- שאלה (עד דקה לתשובות) על חיי החיה בטבע ועל הצרכים שלה מול שקופית הטבע. מוסיפים הרחבה קצרה.
- שאלה (עד דקה לתשובות) על חיי החיה בתנאי ניצול מול השקופית השנייה. מוסיפים הרחבה ארוכה ובמהלכה מעבירים לשקופית השלישית.
- תיאור הדרך להיאבק בפגיעה, עם שקופית, במקרה הרלוואנטי. בכל המקרים, המאבק נערך דרך קנייה, שההורים מבצעים – לכן יש להדגיש את שיתוף-הפעולה עם ההורים.

שועלים (פרוות)

שקופיות: שועל בטבע (אפשר עם גורים), שועל במלכודת רגל (תמונה לא מזעזעת, יחסית), שועל בכלוב של משק פרוות.

שועלים בטבע – חיות ליליות בודדות, חופרים מחילות ומסתתרים בהן. האם מטפלת בגורים במשך חודשים רבים. טורפים חיות קטנות ואוכלים גם פירות.

מלכודת רגל – קפיץ שנסגר על הרגל, לעתים שובר אותה. העור נקרע, החיה מנסה להשתחרר עד שלעתים הרגל נקרעת או השיניים נשברות. גוועת בצמא או ברעב עד שמגיע הצייד להרוג אותה. המוני חיות אחרות נתפסות, ביניהן כלבים וחתולים.

משק פרוות – כלובים קטנים מאוד לחיות שזקוקות לתנועה על-פני קילומטרים ביום, וללא מסתור. מרעיבים אותן. משתגעות מחוסר תנועה, אין להן מה לעשות והצפיפות האדירה בכלובים. הורגים אותן בגז של משאית או בזרם חשמלי.

מידע על פעילות – לא לקנות פרוות. ללמוד להסתכל בתווית ולהבדיל בין פרווה אמיתית למוצר סינתטי. להיזהר מפריטי לבוש, שיש בהם חלק קטן של פרווה כמו צווארון.

באירופה ובארצות-הברית ירדה צריכת הפרוות בעשרים השנים האחרונות, ואנשים רבים מתביישים ללבוש פרוות. בכמה מדינות נאסר השימוש במלכודות רגל ובאחרות נאסרה החזקת חיות במשקים לפרווה, בזכות הפגנות ומכתבים לממשלות.

ארנבים (ניסויים)

שקופיות: ארנבים בטבע (אפשר עם גורים), ארנבים בכלובים (תנאי כליאה חמורים, קעקוע מספר, אך ללא עין או עור הרוסים), סמל הארנב "לא נוסה על בעלי-חיים" (אפשר מספר סמלים דומים).

ארנבים בטבע – חיים במושבות, מסתתרים במחילות שהם חופרים בקרקע. מכרסמים עלים ושורשים.

כליאה במעבדה – במעבדה נכלאים בקופסאות זעירות או בכלובים זעירים וחשופים ללא מסתור וללא אפשרות לבצע פעולות טבעיות כמו חיפוש מזון וריצה, במשך כל חייהם.

מבדקי רעילות – עורכים בהם מבדקי רעילות. מזריקים להם או מכריחים אותם לבלוע חומרים רעילים, או שמחדירים להם חומרים רעילים לתוך העיניים. כשבדקים מוצרי קוסמטיקה וניקיון, מחדירים לגוף הארנבים חומר בריכוז הגבוה פי מאות או פי אלפים ממה שצפוי אדם להיחשף אליו אם שתה בטעות את החומר או שטפטף לו לעין. הניסויים נועדו לבדוק מתי הארנבים ימותו או מתי העין שלהם תיהרס לחלוטין.

לאחר הניסוי – ניסויים רבים נערכים בהכרה מלאה, ולאחר הניסוי ממשיכים גם ארנבים שהורדמו לסבול עד למותם. לעתים מחזיקים אותם בסד כדי שלא יוכלו לסלק את הרעל מהעין.

מידע על פעילות – לא לקנות מוצרים קוסמטיקה וניקיון שנוסו על בעלי-חיים. ללמוד להסתכל על התווית. להשתמש במדריך הקוסמטיקה שיחולק בסוף – ללמוד ללכת איתו לחנות עם ההורים.

חברות רבות הפסיקו לעשות ניסויים בחיות כי רבים הפסיקו לקנות מהן, מאז 1980 בערך. באירופה נאסרו (לעיתים – 2009) ניסויים בחיות למטרת פיתוח מוצרי קוסמטיקה, בעקבות הפגנות ומכתבים לממשלות.

תרנגולות (ביצים)

שקופיות: תרנגולות רועות בטבע (אפשר עם אפרוחים), מראה כללי של לול סוללה (פרספקטיבה המראה את עיקרון המפעל), תרנגולות דחוסות בכלוב אחד בסוללה.

תרנגולות בטבע – חיות בלהקות קטנות, מקננות בגומות נסתרות, מטפלות באפרוחים במשך חודשיים לפחות, ישנות על עצים, אוכלות זרעים, עלים, חרקים ועוד.

כלובי סוללה – את התרנגולות מחזיקים בכלובי רשת כל-כך קטנים, עד שהן לא יכולות למתוח כנפיים, והן לחוצות זו על גופה של זו ודורכות זו על זו כדי להגיע למזון. אין להן מסתור. הסורגים פוצעים אותן ברגליים ובגוף. הן משתגעות מהצפיפות ומהשעמום ותוקפות זו את זו.

מידע על פעילות: לא לקנות ביצים רגילות. יש ביצי "חופש" שגלקחות מתרנגולות שאינן כולאות בכלובים, אך כדי למצוא אותן צריך לדבר עם האחראי/ת במכולת / בסופרמרקט. אם אין, אפשר לבקש ממנו/ה להביא. צריך ללמוד למצוא את התווית "ביצי חופש" ולא ללכת שולל אחרי הציורים על האריזות, שמשקרים תמיד.

באירופה, חלק ניכר מהביצים הן ביצי "חופש", כי אנשים בוחרים לקנות אותן ולהחרים ביצי סוללות. בשווייץ נאסר השימוש בכלובים ב 1991(?). באירופה כולה יופסק השימוש בכלובים ב 2012. כל זה בזכות הפגנות ומכתבים לממשלות.

הכוונה לפעילות (10 דקות)

מתקרבים לסיום. ראינו שלבעלי-חיים ממינים שונים יש צרכים דומים מאוד לצרכים שלנו. ראינו שאם מונעים מהם לספק את הצרכים האלה, אם כולאים אותם, פוצעים אותם, מפרידים בינם לבין גורים וחברי להקה, מרעילים אותם – הם נפגעים קשה לא פחות מאתנו. ראינו שבני-אדם פוגעים בבעלי-חיים רבים, והפגיעות ההמוניות והמתמשכות ביותר מתרחשות באופן ממוסד, בעסקים כלכליים. והספקנו גם לראות, שיש דרכים למנוע את הפגיעה בבעלי-חיים. בואו נראה עכשיו מה דעתכם, מה אפשר לעשות כדי לעזור לבעלי-חיים (עד 2 דקות לתשובות).

בואו נסכם יחד מה אפשר לעשות (שקופית) יש לפרט על כל אחד מן הסעיפים (סה"כ 5 דקות):

1. לעצור את האדם שפוגע יד עם מקל וסימן איקס עליה
2. לפנות למשטרה סמל משטרת ישראל
3. לא לקנות מוצרים שפוגעים בחיות יד עם כסף וסימן איקס עליה
4. להסביר למשפחה ולחברים כיצד נפגעות חיות שני ראשים זה מול זה וסמל גרפי של קול ליד פי אחד מהם
5. להסביר לאנשים זרים כיצד נפגעות חיות דמות מחזיקה שלט "זכויות לבעלי-חיים!"
6. לבקש מהרשויות שיפעלו למען חיות יד כותבת מכתב
7. להצטרף לפעילות של אנונימוס סמל אנונימוס
8. להקים קבוצה למען בעלי-חיים כמה צלליות של ילדים

פירוט:

- ניתן לעשות זאת אם זה לא מסוכן, ורק אם זהו מתעלל – פגיעה פרטית.
- ניתן לעשות זאת רק במקרים קיצוניים של פגיעה פרטית.
- זוהי הדרך החשובה והקלה ביותר. צריך ללמוד היכן חיות נפגעות – במקומות מסוימים או כמו קרקס וגן חיות או כאשר מכינים מוצרים מסוימים כמו פרוות, מוצרי קוסמטיקה וביצים. צריך ללמוד לזהות תוויות.
- חשוב מאוד לעשות זאת בשיא העדינות, לשכנע ולא לכעוס, כי בעצם ההורים הם אלה שמשלמים את הכסף. ההחלטה היא בסוף שלהם, לא שלכם, וצריך לקבל זאת כעובדה.
- אפשר להצטרף להפגנות ולתהלוכות של אנונימוס, או לפתוח דוכן הסברה בביה"ס, או לארגן הרצאה של אנונימוס בכיתה אחרת, או להכין עיתון קיר.
- לפעמים מכתבים לחברי כנסת ולשרים בממשלה עוזרים, כשמאות אנשים כותבים באותו נושא. על מה לכתוב? זאת ניתן ללמוד משבועון האינטרנט של אנונימוס.

7. אם מצטרפים לאנונימוס בתשלום, או לפחות לשבועון האינטרנט חיים, מקבלים ידע על זכויות בעלי-חיים ועדכונים על פעילויות.

8. בירושלים, למשל, הקימו ילדים בכיתה ו' קבוצה קטנה לזכויות בעלי-חיים, שנקראת "פנדה". משלושה חברים הם צמחו לעשרים חברים, והם השתתפו בפעילויות עם אנונימוס ועשו עבודת הסברה עצומה בעצמם. אפשר להקים קבוצה כזו גם כאן, בכיתה. לשם כך צריך לפחות שני מתנדבים/ות: האחד/ת שת/יארגן את הפגישות, והשני/ה שת/ישמור על קשר עם אנונימוס. אם יש שני אנשים כאלה – זה הזמן להתנדב (רושמים את השמות על הלוח עם התואר "מארגן/ת פגישות" ו"איש/ת קשר". ברגע שהמרצה מתפנה, יש לרשום את מספר הטלפון של איש/ת הקשר ולהשאיר מספר טלפון של המרצה או של מתאם/ת פעילות באנונימוס, תוך עידוד להתקשר).

תכנית חילופית ל-15 הדקות האחרונות

תכנית זו תופעל רק אם נערך תיאום מפורט קודם לכן עם המורה. התיאום ייערך לגבי האפשרות שהמורה ת/יתמוך בפעילות למען בעלי-חיים בכיתה לאחר ההרצאה. קיימות מספר אפשרויות. למשל:

הכנת עיתון קיר בכיתה או במסדרון חיצוני לכיתה. במקרה כזה ניתן להצטייד מראש בערכת עיתון קיר, או להביא פוסטר בלבד – לפי התיאום עם המורה. רבע השעה האחרונה תוקדש להכנת חומרים לעיתון הקיר. למשל, ניתן לחלק דפים לבנים (גודל A4) שמצולמות עליהן חיות מ-5 מינים (למשל: אפרוח, טלה, חתלתול, סייח ואוגר), ולבקש מהילדים לצייר לחיות הללו סביבה ולתת לציור כותרת. סביר להניח, שהמשימה לא תושלם במשך רבע שעה, ולכן דרושה התחייבות המורה להשלים את הציורים במועד אחר ולתלות את העיתון, כשהציורים מתחלפים מדי שבוע.

במקביל לעבודה יש לסייע לילדים במידע, ולבקש מתנדבים לכתוב הכותרת "זכויות בעלי-חיים" על פס נייר גדול; מישהו/י או כמה ילדים אחראים על הדבקות קטעי עיתונות על בעלי-חיים במקום קבוע; ומישהו/י אחראי על הוצאת חומר מאתר אנונימוס למקום קבוע בעיתון.

כתיבת מכתב במקרה שיש נושא מתאים בקמפיינים של אנונימוס, יש להחליף את 5 הדקות שנועדו לתיאור תרנגולות בכלובי סוללה לתיאור הנושא הנדון. לאחר מכן יש לומר בעל-פה את תוכן המכתב המוצע, לחלק ניירות לכתובה, ולהקרין שקף עם שם הנמען (ואולי גם כתובתו, אם מחולקות מעטפות). קרוב לוודאי, שגם משימה זו לא תושלם בשיעור ולכן דרושה התחייבות המורה להשלמה. את המכתבים ניתן להעביר לאנונימוס למשלוח, אך רצוי שהם יוכנסו למעטפות בכיתה וישלחו באופן חגיגי על-ידי משלחת של ילדים לתיבת הדואר. ניתן – אך רצוי פחות – להכניס את כל המכתבים למעטפה אחת.

אם המורה מעדיף/ה ותומך/ת, אפשר להקדיש את רבע השעה האחרונה להקמת קבוצה, לתכנון פעילות מסוימת בביה"ס וכדומה. כל הצעה כזו דורשת תכנון נפרד מראש.

חלוקת חומר (לקראת סוף ההרצאה או אחריה)

לכולם:

- מדבקות "לבעלי-חיים יש זכויות"

למתעניינים/ות:

- מדבקות נגד פיטום אווזים
- עצמות להחתמה
- עלון קרקסים
- עלון פרוות
- עלון ביצי "חופש"
- מדריך קוסמטיקה
- חוברת "מאחורי הסורגים" (לכיתות ה'ו' בלבד)
- טופס הרשמה לאנונימוס?

יש להחתיים על עצומה ולציין שהיא כוללת הרשמה לשבועון האינטרנט או על טופס הרשמה לשבועון בלבד.